

FRÁSÖGN

af þingmannaráðstefnu um sameiginlega utanríkis- og öryggisstefnu ESB
2. október 2023.

Þingmannaráðstefna um sameiginlega utanríkis- og öryggisstefnu ESB (e. *Interparliamentary Conference for the Common Foreign and Security Policy and the Common Security and Defence Policy*) fór fram í Madrid á Spáni. Af hálfu utanríkismálanefndar sóttu ráðstefnuna Diljá Mist Einarsdóttir, formaður, Bjarni Jónsson, Jón Gunnarsson og Hafdís Hrönn Hafsteinsdóttir, auk Stígs Stefánssonar, ritara.

Þingmannaráðstefnu um sameiginlega utanríkis- og öryggisstefnu ESB var komið á fót árið 2012 og er henni ætlað að vera vettvangur eftirlits og samráðs um hina sameiginlegu utanríkis- og öryggisstefnu. Ráðstefnan fer fram tvisvar á ári í þeim ríkjum sem fara með sex mánaða formennsku í ráði ESB hverju sinni. Utanríkisráðherra formennskuríkis og utanríkismálastjóri ESB (e. *High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy*) ávarpa jafnan ráðstefnuna og eiga viðræður við þingmenn. Þátttöku í ráðstefnunni er háttað svo að þjóðþing ESB-ríkja eiga sex fulltrúa hvert og evrópsk NATO-ríki utan ESB og umsóknarríki um ESB-aðild fjóra fulltrúa hvert. Þá á Evrópuþingið 16 fulltrúa.

Þingmannaráðstefnan fór fram samhliða heimsókn utanríkisráðherra og utanríkismálastjóra ESB til Kænugarðs og sóttu þeir því ekki ráðstefnuna. Nokkuð var gagnrýnt að ekki hefði verið gætt að því að viðburðirnir skoruðust ekki og var áhersla jafnframt lögð á að tilgangur ráðstefnunnar væri m.a. að þingmenn gætu átt milliliðalaus skoðanaskipti við Josep Borrell, utanríkismálastjóra ESB, um sameiginlegu utanríkis- og öryggisstefnuna.

Stríðið í Úkraínu og breytt öryggislandslag í Evrópu voru í forgrunni á ráðstefnunni. Sérstakur dagskrárliður var um innrásina í Úkraínu og hnattrænar afleiðingar hennar en auk þess var umfjöllun um stríðið áberandi í umræðu um stöðu sameiginlegrar utanríkis- og öryggisstefnu ESB og þróun hennar. Framsöguræður um þessi dagskrármál fluttu Delphine Pronk og Luc Devigne frá utanríkisþjónustu ESB (e. *European External Action Service, EEAS*). Í máli þeirra og umræðum sem á eftir fylgdu var m.a. farið yfir stuðning ESB við Úkraínu sem nemur alls 81 milljarði evra. Stuðningurinn er hernaðarlegur, efnahagslegur og á sviði mannúðarmála. Fullyrt var að þar með væru framlög ESB til Úkraínu hærri en þau sem borist hefðu frá Bandaríkjunum. Til viðbótar kæmu þvingunaraðgerðir gegn Rússlandi en alls hafa 11 svokallaðir „þvingunarpakkar“ verið samþykktir. Fram kom það mat að þvingunaraðgerðir hefðu virkað vel og komið niður á rússnesku hagkerfi. Jafnframt var kallað eftir aðgerðum til að loka fyrir útflutningsleka frá Evrópu til Rússlands í gegnum þriðja ríki. Enn fremur var fjallað um diplómatískan stuðning Evrópuríkja við Úkraínu sem felst m.a. í því að afla málstað Úkraínumanna fylgis utan Vesturlanda og fá fleiri ríki heims til að taka þátt í einangrun Rússlands.

Nokkuð var fjallað um einingu innan Evrópu þegar kæmi að stuðningi við Úkraínu. Æðstu leiðtogar ESB og helstu aðildarríkja hafa ítrekað að Úkraínumenn eigi öflugan stuðning vísan eins lengi og þeir þurfi á honum að halda. Bent var á að einingin væri ef til vill ekki eins sterk og haldið væri fram og kölluðu þingmenn frá þeim ríkjum sem veitt hafa ríkasta hernaðaraðstoð til Úkraínu eftir því að önnur ríki gerðu slíkt hið sama. Diljá Mist Einarsdóttir benti í ræðu sinni á að Evrópuríki hefðu alltof lengi verið værukær og vanrækt uppbyggingu í varnar- og öryggismálum. Fulltrúar Eystrasaltsríkja og annarra ríkja á austurvæng ESB hefðu árum saman varað við ógn sem stafaði frá Rússlandi en talað fyrir daufum eyrum. Þá hefði Evrópa ekki sameinast í stuðningi við Úkraínu þegar stríðið hófst í raun árið 2014 en nú þyrfti að tryggja öflugan langtímaustuðning við landið. Því miður væru merki um bresti í samstöðu

Evrópuríkja auk þess sem það væri áhyggjuefni hvort pólitísk þróun í Bandaríkjunum á kosningarárinu 2024 kynni að minnka stuðning við Úkraínu þaðan.

Þá var fjallað um þróun á svæðum sem sameiginleg utanríkis- og öryggisstefna ESB tekur til og fluttu framsögu Cristina Duarte, aðstoðarframkvæmdastjóri Sameinuðu þjóðanna og sérstakur fulltrúi fyrir Afríku, og Belén Martínez Carbonell, frá EEAS. Undir dagskrárliðnum var sjónum m.a. beint að Afríku, einkum Níger, Malaví og Eþíópíu.

Loks var rætt um stöðu varnarmála í Evrópu og fluttu framsögu aðmírálarnir Teodoro López Calderón og Juan Francisco Martínez Núñez. Undir dagskrárliðnum var m.a. fjallað um varnarsamstarf innan ESB, þörf á aukinni uppbyggingu og samhæfingu herafla og um friðargæsluverkefni samkvæmt sameiginlegu utanríkis- og öryggisstefnunni.

Næsta þingmannaráðstefna um sameiginlega utanríkis- og öryggisstefnu ESB fer fram í Brugge í Belgíu 3.–5. mars 2024.